

Döbrentey Ildikó

| dobrenteyi@gmail.com

Miért mesepályázat a TETT-mesepályázat?

A mai napon, 2023. január huszadikán, zsűrink – amelynek jómagam is tagja vagyok – bevégezett egy munkát. Befejeztük a TETT (Te és a természettudományok – mesés történetek) második pályázati évada természettudományos gondolatokkal és mesei, szépirodalmi értékekkel méltán büszkélkedő anyagának elbírálását. Zsűritársaimmal együtt alig várjuk a következő, különleges, életre szóló élményt, a március hetedikéi nagyszabású díjátadót a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében.

A zsűrizés folyamata több körben, heteken át, szinte teljes egészében az online térben zajlott. A mai napon, eddigi feladatainkat elvégezve, elégedett örömmel integettünk egymásnak a képernyőkről. Lelki szemeimmel szinte láttam körénk gyűlni a közel nyolcszáz pályaművet beküldő diáksereget is. Ott voltak a csilagszemű, kissé elfogódott kisdiákok első osztálytól ötödikig, mellettük a komolykodó nagyobbak hatodiktól nyolcadikig, s ott az egyik lábukról a másikra álló középiskolások kilencediktől tizenkettedikig. Kíváncsi lelkesedéssel, nevetve integettek nekünk és egymásnak ők is. És ott volt a felnőtt családtagokból és pedagógusokból álló, nagylelkű mentorcsapat: elismerő mosolygással, integetve köszöntötték tanítványaikat és bennünket.

Mentorok, akik mosolyognak, elismernek, biztatnak. Ők tudják, hogyan indult ez az egész. Emlékeznek az első, kishitű mondatokra: „*Á, azt én nem tudom megírni...*” „*Nem lehetne, hogy valaki más írja, tanárnő...*” – ami után mégiscsak megkezdődtek a beszélgetések, az ötletelések, a tudást gyarapító olvasmányok, az izgalmas kutatási feladatok... míg egyszer csak, szinte váratlanul, felbukkant a *téma!* A pályamű, a mese témája, és vele együtt a *főhős* személye. Leült a diák a papír vagy a képernyő elé, és elképzelte, hogy kiről, miről fog írni. Megtalálta meséje tengelyét, a szerkezet megtartóját, a legfontosabbat: története főhősét, akit példaként állíthat a diáktársadalom, a világ és önmaga elé. A cselekmény miatt sem izgult már annyira, hiszen a mesei szabályok szerint a főhős mindig rendelkezik valami lényegi hiánnyal, amit pótolnia kell. Ebből lesznek majd a kalandok, ebből szövődik a mese. A diák sejtette már, hogy mit fog írni. Csak még azt nem tudta, hogyan. Úgy érezte, egy titokzatos, hosszú útra indul...

Minden mese: utazás. Utazás az álmainkba, a játék szárnyán.

Ott ült a diák a papír vagy a képernyő előtt, és leírta az első szavakat: „*Hol volt, hol nem volt...*” – a szavak pedig életre keltek, s mint egy valóság fölött lengő játékhinta, átlendítették őt egy másik világba, a mese, a költészet, a játék, a művészet világába. Az étellel telítődött szavakból mondatok lettek, a történet szinte észrevétlenül szőni kezdte saját magát. A mesei nyelvezetben ugyanis varázslat él, amely képes megragadni és elvarázsolni még magát a mese kitalálóját is. Minőségi változáson, fejlődésen megy keresztül az *író*, aki esetünkben *diákként* indult el a mesei

úton, és *szerzővé* ért, nemesedett történetének végigmesélése, megírása során. A *történet elmesélőjét* is megbűvöli majd a mesei nyelvezet. „*Hol volt, hol nem volt...*” – ennek az öt szóból álló szerkezetnek a hatására a mesélő is átlényegül, más lesz a tartása, a levegővétele, a hangja, a tekintete. És elvarázsolódik a *mese hallgatója* is, akinek nemcsak későbbi nyelvi stílusát, de egész életstílusát, ízlését, érdeklődését, baráti körét – az egész magatartáskultúráját megalapozhatja a napi rendszerességgel hallgatott mese.

A mese – szűkebb értelemben a kisgyermek, tágabb értelemben mindannyiunk számára – a felhalmozott erkölcsi tudás átadásának fő eszköze. A mese a kisgyermek számára az igazi valóság. A mese a kisgyermek vallása. A mese szolidaritás azzal, aki mesél. A mese a szabadság, a végtelen lehetőségek, az igazi demokrácia birodalma. A mese a csodák birodalma, ahol varázseszközök segítenek az ősgonosz elleni igazságszolgáltatásban. A mese az a folyamat, amely közben a kisgyermek feszültsége feldolgozódik. A mese a vigasztalásnak, a bátorításnak az eszköze a kudarc elviselésében. A mese erkölcsi útmutató: erőfeszítés nélkül semmit sem lehet elérni. A mese hagyomány és teremtés. A mese a titkok birodalma, ahol nem érvényesek a természet és a logika törvényei. A mese az igazság birodalma, ahol mindig győz a jó. A racionalitás korlátjával nem szabályozott kisgyermek nem ismeri a lehetetlent, számára létező megoldás a csoda.

Nem csak a kisgyermek valósága a mese; a csodák birodalmából kinődögélő diák számára is megmaradt ismerős, otthonos környezetnek a mesei nyelvezettel megteremtett mesei világ. Ez az az ismert-ismeretlen dimenzió, amelyben a kisgyermeken és a kicsi lábak nyomán járó, bátor gyermekszívű felnőtteken kívül a kisdiákok, nagydiákok is gyakorta megfordulnak. Ennek a királyságnak a diák érti a nyelvét. Beszél, ír-olvas „meséül”.

Őt magát is könnyebben el lehet érni, időnként meglepni, mesei elemekkel színezett új ismeretekkel. Kezdeményező természettudományos tanárok mesélik, hogy a táltos paripával, hétfejú sárkánnyal, vasorrú banyával, némi humorral bevezetett új ismeretek természetesebben, könnyebben megtalálják, fenntartják tanítványaik érdeklődését, mint önmagukban az iskolai szertár netán unalmassá koptatott kellékei. A hozzánk érkezett pályamunkák között akadnak írások, amelyeket akár oktatási segédanyagként is lehetne használni. Első két pályázati évadunk mintegy ezerötyszáz írásának ismeretében megalapozottan mondhatjuk, hogy a pályázó diákok számára is óriási könnyebbség, ha mesei nyelven mondhatják el merész, sokszor meghökkentő, szellemes humorral fűszerezett természettudományos gondolataikat. Nemegyszer kacagtató, bravúros, parodisztikus stílusgyakorlatok születnek a tudományos és a mesei világ nyelvezetének találkozásából.

Nem mindenki választja a mesei formát. Vannak, akik – motónkat követve – mesés történetet mondanak el. Mások novellát mesélnek el. Ám kis híján minden írás, műfajától függetlenül, a magyar népmese magas erkölcsiséget képviselő hősének útján jár. Bármilyen sűrű, sötét erdőben vezet is az út, ez a hős – aki a mi esetünkben nem más, mint a történet írója, a diák – majd-hogynem mindig megtalálja és vállalja a bátor megoldást. Neki indul, gondolkodik, dönt, cselekszik. És felelősséget vállal. Kalandjai – kudarcai, szenvedései, tapasztalatai és győzelmei – során alapigazságokat fogalmaz meg, alapkérdéseket tesz fel: Mi az élet? Mi dolgom a világon? Mi közöm a többi emberhez? Mi közöm az éghez és az Égiekhez?

Idei, második pályázatunk egyik írása is a fentiekhez hasonló alapkérdéseket feszeget. A történet főhőse egy diáklány, aki nagy érdeklődéssel, sok tanulással, munkával ismerkedik a természettudományokkal. Felnőve igazi, sikeres polihisztor – úrkutató, nyelvész, író – lesz belőle. A diákkorában elhangzott kérdések, amelyeket kedves mentorának, bizonyos Romhányi tanár úrnak

tett fel annak idején: „Tényleg létezik-e Isten? Van-e lélek, s így van-e élet a halál után? Egyedül vagyunk-e az Univerzumban, vagy léteznek-e más értelmes lények is valahol? Aki ezek közül csak egyre megtalálja a választ, az mindent megváltoztat.”

Mint a zsűri tagja, személyes adatokat mind a mai napig nem tudhatok erről a pályázóról sem. Tudom, hogy hetedik. Szerintem lány. Szerintem eredendő, éhes kíváncsisággal falja a természettudományokat, kutatja a válaszokat a sokasodó kérdésekre. Tudom, hogy nem volt mentora a pályázatához. Nem tudom a nevét, nem ismerem az arcát, nem tudom, hogy az országban vagy a határon túli magyarlakta területek valamelyikén él-e. Nem tudom, melyik iskolába jár, kik a barátai, kik tanítják. Zsűritársaimmal együtt ugyanígy vagyunk ma még minden pályázónkkal. Nagyon várjuk, hogy legalább azoknak, akik a márciusi díjkiosztón a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében mentorukkal együtt jelen lesznek, a szemébe nézhessünk, és kezét foghassunk velük, mint a természettudományok és a mese nagykövetével.

A TETT arculati grafikája: a pályázat szellemiségét, célját tükröző ikonikus kép, Döbrentey Ildikó alkotása